

Получена: 05.10.2017 г.

Приета: 14.03.2018 г.

ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ЦВЕТА В АРХИТЕКТУРАТА

Ан. Метева¹

Ключови думи: цвят, композиция, архитектурен образ

РЕЗИЮМЕ

Цветът е важен композиционен елемент, тъй като има свойството да се свързва на подсъзнателно ниво с човека, но и да придава характер на формата, обема и пространството. Често се използва в цялостната композиция, подчертава я, осмисля я, понякога доминира над нея или ѝ противоречи – с идеята да се създаде синтез от гледни точки, или направо игра на идеи. Цветът може да раздели или обедини, да създаде несъществуващ ритъм, да компенсира липсата на обемно-пространствено изграждане, да обясни или обърка. Неговият обхват на приложение и въздействие е огромен – от интериора до градоустройството.

Цветът е основна характеристика на обектите от живата и неживата материя, неслучайно е един от основните, които повлияват на психо-емоционално и физиологично ниво. Василий Кандински, свързващ го и с движението, казва, че цветът е огромна сила, която ни въздейства, сравнява го с клавиша, окоето – с чукчето, а пианото – с човешката душа. Неслучайно той присъства в психологията и в психотерапията, както и във всички изкуства: вербални/невербални, изобразителни/неизобразителни, пространствени/времеви. Според Гьоте окоето има нужда да види цвета, така както светлината [3]. Идеята за него и неговите свойства интригува много умове още от древността, като той винаги е участвал в синтеза, в подчертаването на конструкцията на определени архитектурни или декоративни елементи, в контрастното им или нюансното им съпоставяне, в допълване-

¹ Анастасия Метева, д-р арх., кат. „Жилищни сгради“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: anny_meteva@yahoo.com

то, променянето, коригирането на формите, обемите, пространството. Основен композиционен елемент на композицията, той се обединява с характеристиките и текстурата на материала, за да отдели или дефинира обемите, да спомогне за възприемането на цялостния образ. Подчертава или създава впечатление за вертикализъм или развитие по хоризонтала, активно участва в създаването на ритъм и метроритъм, променя усещането за мащаб, свързва композиционно две или повече съседни сгради (напр. двата пространствено раздалечени, но визуално обединени калкана на Мьолендорфшрасе, Берлин). „Олекотява“ естетическия образ, разрушава еднообразието и монотонността и създава колорит, настроение, динамика и движение както в интериора, така и в елементарната повтаряемост при плочовидните сгради, в ансамбъла, редицата, градоустройството.

Цветът, обикновено използван в природен пейзаж и ландшафт със специфичната му аморфност, може да създаде живот в бялата стерилност на едно помещение, да разруши монотонността, да се противопостави на ортогоналната правилност на линиите, формите и обемите.

Фиг. 1. Живописно изображение на тавана на една от стаите във Версай. Фреските по тавана и купола са имали важно присъствие при цялостното композиционно изграждане през историзиращите епохи. Със своята дълбочина на изображението те създават илюзията за несъществуващо пространство, а съществуващото неминуемо се учеличава. **Фиг. 2.** Картинно изображение при входното пространство на частен интериор. Този интересен „похват“ се използва и днес чрез използването на фототапети по стени и тавани, както и на изображения, преливащи между стената и пода, създаващи същия ефект

Много е интересно, когато тапетът е природна картина, обхващаща всички вътрешни стени. Тогава илюзията е, че стаята е сред градинска обстановка, парк или море, или че човек се намира на съвсем друга географска ширина.

Фиг. 3. Жилищна сграда в Берлин. Яркият цвят подчертава и обобщава специфичната цялостна форма. **Фиг. 4.** Обществена сграда в Париж. Наситено-червеният цвят отличава като, подчертава определени елементи на фасадата и ги прави естетически и обвързани с художествения образ. Цветът участва във формиране на входното пространство, което обемно-пространствено не е добре изявено. В случая цветът спомага и е основен за формиране на външния облик

Фиг. 5. Изображение на часовник в коридора на City Art Boutique Hotel в Русе. Цветът създава илюзията за несъществуващ образ. **Фиг. 6.** Жилищна сграда в София. Цветовото изграждане, комбинирано с неправилни геометрични линии (кривини) и липсата на конкретизация по отношение на редуването са в сполучлив разрез спрямо първичната подредба и стандартен вид на сградата. Тук цветовата композиция, имаща свой собствен характер, който е в противовес на архитектурните форми и принципи, прави сполучлив акцент при ъгловото застрояване

Цветовото изграждане, допълнено с изкуственото осветление, би могло да подчертае дълбочинността, пластиката и хоризонтализма на сградата. От друга страна обаче, подчертаването на вертикални елементи уравнивееява обем, който е с подчертан хоризонтализъм и обратното. В следващите два примера (особено на фиг. 8) цветът спомага за членението и изясняването художествено на елементите на архитектурната композиция и пространствени измерения.

Фиг. 7 и фиг. 8. Интериори във Версай. Цветът изцяло изпълва интериора, но подчертава интериорното решение, форми, обемни, пропорции, членение, като участва във формирането и на акцент в пространството

Светлината и цветът са в синтез с пищния интериор на повечето сгради, представители на сакралната архитектура. Скулптурната форма следва архитектурната, живописата е продължение на скулптурата и я обогатява. Цветът е неизменен композиционен елемент и на плътта, и на отворите.

В горните два примера цветът подчертава, в съответствие е с формата, но в други случаи живописният рисунък може да е толкова ярък, че да доминира над формите и пространството. Такъв пример е яркото живописно изграждане на интериора на къщата на Хундертвасер във Виена. Цветовата композиция е толкова пъстра, натрапчива и доминираща, че завладява сетивата, като хвърля сянка върху елементите на интериора. Картината е динамична, липсва повтаряемост и се разпростира от стените към тавана. Определено се създава запомнящ се образ, въздействащ върху емоциите и психиката. Цветовата композиция може така да обхване трите пространствени направления, че ка-

тегорично да доминира над разположението в стаята, а вратите и мебелите да са „скрити“ зад цвета. Още повече – тя може да е категорично в разрез и тотален дисонанс с вътрешното, а и с външното оформление, така че нарочно да обърка и озадачи.

Цветът въздейства и върху мащаба и големината на пространството. Колкото цветът се доближава до белия, толкова повече оптически уголемява пространството, и обратното. От друга страна, по-дребните изображения (повтаряеми или не), по-дребният растер по стените създават същия ефект спрямо по-големите, т.е. действат в обратна зависимост. Яркия цвят също смалява пространството – яркият оранжево-червен цвят може оптически да „смали“ двуетажното пространство на мезонета, да „намали“ двуетажната височина, както и да създаде топлина и уют в по-високата дневна.

Фиг. 9. Интериор на City Art Boutique Hotel, Пусе. *Висящите осветителни тела (по този начин намаляващи височината от тях до пода), които са и с едър размер, едрите шарки, тъмните цветове, между които има контраст, и оцветеният в тъмно под и елементи на тавана оптически намаляват голямата етажна височина*

Много е разпространено рисуването на графити, както и на цели картини върху стени. Изображението е в толкова голям мащаб, несъответстващ на този на стената или на цялата сграда, че намалява значително мащаба ѝ, а от друга страна създава запомнящ се образ, такъв, какъвто не е заложен обемно-пространствено. Много е разпространено рисуването на графитите както върху калканни стени, така и на външния ъгъл – по този начин формиращи център, а и център в градоустройствения ареал (напр. Езиковият център на ул. Граф Игнатиев). Създава се една жизнерадостна композиция с ясно изразен център, иначе липсващ на фасадата.

На фасади с характерната им монотонност се създава характер и пластика чрез изображението – слепите стени стават много по-комуникативни, появяват се несъществуващи прозорци, членение и дори изображение на хора – тук цветът и цветовото изображение като че ли напълно създават архитектурния образ.

Фиг. 10. Омбре в интериора. Тук цветът е базов за усещането за тектоничност, лекота, объркване или продължение на композицията. Изсветляването на цвета отдолу-нагоре създава категорично чувството за олекотяване, докато изсветляването в обратна посока – е в разрез с вътрешното усещане и убеденост за тектоника, опора и устойчивост. Подобен илюзорен принцип за олекотяване на фасадата се използва при плочовидните сгради, високи и дълги, въздействащи негативно в градоустройствения ареал

Доказано е в теорията и практиката, че съществува връзка между цвета и неговото въздействие върху човешкото съзнание, емоции и действия. Това е така, тъй като той има знакова роля, чрез която създава комуникативната си връзка с човека. Напомня му за определени стереотипи, или такива, изградени на подсъзнателно ниво, или свързани с предишни преживявания и усещания. Червеното се свързва с огъня, с борбеността и активността, синьото – с морето и небето, с пасивността, лекотата и фона. С тази си роля на знак и символ и с въздействието си върху чувствата, мислите и настроението той се използва в различните си тонове и тоналности при цветовото проектиране на различните типове сгради. Например, използват се чисти, ясни и ярки цветове в детските градини, където синьото, жълтото и зеленото са предпочитани пред виолетовото и оранжевото. Известно е, че възрастният човек предпочита повечето нюанси, по-деликатните, сложните и неопределими цветове, които си пасват на по-взискателния му вкус. Смята се, особено по отношение на интериорните решения, че не стилът и пространството, а цветът е от ключово значение за създаване на подходящата атмосфера, която да подсили и да кореспондира на функцията на съответното помещение. Червеният цвят покачва адреналина, увеличава сърдечния ритъм и спомага за съкращаването на мускулите, ето защо е подходящ за спортни зали и помещения, жълтият – подтиква към умствени занимания, изостря зрението и се предпочита за дневни, библиотеки, офиси, кабинети, в които преобладава интелектуалната дейност. Неизменно създава свежест, лекота, но и топлина и уют. Виолетовият се счита, че развива въображението и креативността, зеленият и синият – понижават напрежението и успокояват нервната система, неслучайно са доминирали в цветовите композиции на спалните помещения, баните, СПА центрите.

Чрез цвета се създават акценти, център и доминанта в двумерността и триизмерността. Той може да е на фона на монохромна цветова композиция или да участва като фокусна точка (или да е част от нея) на живописно изображение. Много често се допълва чрез самото петно – чрез спецификата на формата, обема, локацията в пространството. За център се избират остри ъгли, интересни, натрапчиви или нестандартни форми. Доказано е, че ярките цветове „идват“ напред спрямо тези, в които се добавя който и да е ахроматичен цвят, като същата зависимост съществува между топлите и студените. Червеният е с най-голяма дължина на вълната и се вижда отдалеч, но всичко е въпрос на отношения, като например контрастът, който силно привлича. Той, от своя страна, може да бъде на базата на светлостите, на базата на наситеността, на т.нар. комплементарни цветове, на съчетание топло-студено, цвят-нецвят (всички ахроматични тонове) или да е съчетание в ахроматичността. Цветовете, обвързани с елементите на интериора, като че ли участват в цялата игра и създават своя собствена композиция, изразяваща динамика и създаваща настроение. Активната употреба на цвета е доказано, че създава чувството за ритъм. А използването му в ритмичното делене би могло да осмисли един огромен или безформен обем. Подходящ пример е неговата роля в обемно-пространствения образ на цитаделата в Макдебург. Цветът е основен композиционен елемент, чрез който се прочита цялото. Цветът участва в създаване на цялостна живописна картина в иначе огромната безформена маса от къщи в Палмитас, разположени терасовидно по хълма. Застрояването композиционно се осмисля и уравновесява, тъй като цветovo има принадлежност към цялостна картина и концепция.

Фиг. 11. Жилищна сграда в Париж. Цветът участва в контрастното съпоставяне и делене между сградите в редицата. **Фиг. 12.** Културен център „ЖоржПомпиду“, Париж. Цветът активно подчертава участието на елементите, именно които са в основата на нестандартното решение

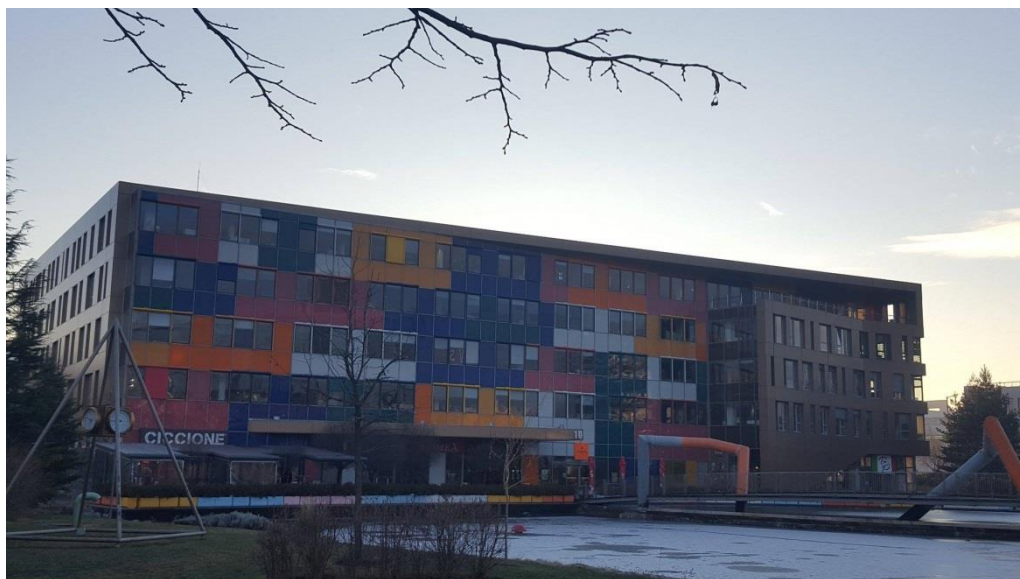

Фиг. 13 и фиг. 14. Сгради със смесени функции, Берлин. Фиг. 13. Разликата в цвета нарушава монотонността и еднаквостта. Фиг. 14. Цветът създава ритмичност и членение в огромната маса, в която има тенденция да има монотонност. За това спомага и употребата на яркия цвят, тъй като създава жизнерадостно и ведро нстрояние

Цветът може да разчлени и да създаде илюзията за различие между две еднакви тела и форми, както и обратното – да създаде еднаквост или общност между две напълно чужди. Еднаквата им наситеност също ги обединява, като подходящ пример са редиците от жилищно застрояване на един от най-впечатляващите острови – Бурано.

Фиг. 15. Културен център „Жорж Помпиду“, Париж. Жизнерадостните цветове подчертават игривите и веселите форми, както и създават общност с изграждащите специфични елементи на сградата Помпиду. Цветът спомага за тяхното общо композиционно цяло

Фиг. 16. Сграда 10 на Бизнес Парк в София. Тук именно цветовото изграждане създава живот и динамика на плоската фасада, която е под ъгъл спрямо другия обем. Големите цветове полета намалават оптически мащаба, нагъсват цялото и по този начин визуално коригират и хармонизират пропорциите

Цветът може да създаде единство в образа, но и да го разедини, да създаде многообразие в еднообразието, членение, ритъм, акцентирание и център, които не съществуват. Хармонизиращ пропорцията, той може да я коригира, както и да коригира мащаба и оптически да промени дължините в пространството. Създава триизмерност в двумерността, и обратното, порядък в безредието и хаос в порядъка. Може да е в синхрон с всеки композиционен принцип, но може и да го наруши.

Цветът в важен елемент на композицията, който е от ключово значение, тъй като той може да повлияе на цялостната композиция и впечатление, както и основно той да ги създаде.

ЛИТЕРАТУРА

1. http://www.tu-varna.bg/tu-varna/images/stories/AD_Docent/reziumenta_murzova.pdf.
2. http://www.bb-team.org/articles/3234_tsvetove-i-emotsionalnost.
3. Данов, Ив. Естетически проблеми при саниране на панелните сгради, 2012 Ай Пи България.
4. <https://sites.google.com/site/cviatvarhitekturata/lekcionen-kurs/lekcia-4>.
5. http://www.jilishta.com/interior_zvetove.php.
6. <https://sites.google.com/site/cviatvarhitekturata/lekcionen-kurs/lekcia-6>.
7. Charles, A., Riley II. COLOR CODES Modern theories of Color in Philosophy, Painting and Architecture, Literature, Music, and Psychology, University Press of New England, Hanover and London.

Източници на илюстрациите:

Фиг. 6. <http://arhitektura.bg/blog/?p=8504>.

Фиг. 9. <http://www.kab-sofia.bg/component/content/article/46-polezno/4455--krasotata-na-ombre-boyadisvaneto-v-4-lesni-stapki>.

THE INFLUENCE OF COLOUR IN ARCHITECTURE

An. Meteva¹

Keywords: *colour, composition, architecture*

ABSTRACT

Colour is an essential element of composition, as far as its quality to unconsciously affect human's mind and soul and to give character to form, volume and space is concerned. It is often used in the overall composition, emphasizes it, gives it meaning, sometimes dominates or contradicts it – with the idea to create a multi-layer vision or a game of ideas. Colour has the quality to separate or unite, to create rhythm that does not exist, to compensate the lack of three-dimensional conception, to explain or confuse. Its scope of application is enormous – from the interior to the urban planning.

¹ Anastasia Meteva, Dr. Arch., Dept. “Residential Buildings”, UACEG, 1 H. Smirnenki Blvd., Sofia 1406, e-mail: anny_meteva@yahoo.com